

Nr 332.

Av herr **Forssell**, om *uppflyttande i högre lönegrad av förste byråingenjörsbefattningarna i patent- och registreringsverket.*

I motion i andra kammaren nr 220 vid 1926 års riksdag anförde jag beträffande uppflyttning i högre lönegrad av förste byråingenjörsbefattningarna i patent- och registreringsverket följande:

»Vid 1921 års riksdags behandling av frågan om ny löneroglering för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, erkändes från flera håll såsom obestriddigt, att innehavarna av de dittillsvarande andragsgradsbefattningarna genom riksdagens antagande av lönerogleringskommitténs förslag i berörda hänseende i flera fall icke erhöilo en riktig placering i det nya lönesystemet.

Till de andragsgradstjänstemän, som genom deras hänförande till dåvarande lönegrad B:15, erhöilo en sålunda från flera håll erkänd orättvis placering, hörde bl. a. de fyra å patentavdelningarna i patent- och registreringsverket tjänstgörande förste byråingenjörerna. Beträffande dessa tjänstemän, vilka under årtal ålagts och förrättat byrådirektörsgöromål, är av intresse att till en början erinra om vad allmänna civilförvaltningens lönenämnd anförde i sitt den 9 november 1923 avgivna betänkande 'angående uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden m. m.'

Lönenämnden ansåg, att vid bedömandet av en befattnings uppflyttning till högre lönegrad bl. a. borde fordras, att de uppgifter, som vore förenade med befattningen, i viss mån närmade sig dem, som eljest tillkomme en byrådirektör, samt att särskilt avseende borde fästas vid det förhållandet, huruvida med en befattning vore förenad föredragningsskyldighet med ledamots ansvar.

Vid behandlingen av den av Kungl. Maj:t i anslutning till allmänna civilförvaltningens lönenämnds betänkande till 1925 års riksdag avgivna propositionen fattade riksdagen sina beslut i ämnet efter prövning av de olika ämbetsverkens förutvarande andragsgradsbefattningar och vidtogos därvid av riksdagen uppflyttning i högre lönegrad med avseende å åtskilliga av ifrågakommande befattningar.

Vad patent- och registreringsverket angår hade allmänna civilförvaltningens

lönenämnd i berörda betänkande till uppförande i dåvarande lönegrad B: 16 föreslagit ovannämnda fyra förste byråingenjörstjänster.»

Härutinnan yttrar lönenämnden följande:

»För behörighet till förste byråingenjörstjänst fordras enligt § 34 av verkets instruktion den 31 december 1921 (nr 872) att hava avlagt högre teknisk examen vid svenskt eller främmande läroverk samt praktiskt hava utövat teknisk verksamhet, dock att tekniskt utbildad tjänsteman, som före instruktionens ikraftträdande har anställning hos verket, men icke fullgjort nyss angivna fordringar, under vissa förutsättningar är berättigad till erhållande av dylik befattning. För behörighet till bibliotekarietjänst fordras att äga tekniska kunskaper och till sekreterarebefattning att hava avlagt examen inom juridisk fakultet.

Beträffande nu ifrågavarande befattningshavares särskilda åligganden innehåller instruktionen icke annan bestämmelse än att, enligt § 26, generaldirektören må åt förste byråingenjör efter omständigheterna kunna uppdraga att med enahanda befogenhet och skyldighet, som tillkommer byrådirektör, handlägga patentärenden.

Enligt vad lönenämnden inhämtat, förordnas en av förste byråingenjörerna att verkställa den för patentansökningarnas behöriga granskning erforderliga klassificeringen av sådana ansökningar och patentskrifter ävensom att utarbета den statistik, som ämbetsverket finner böra upprättas. Övriga fyra byråingenjörer hava att å patentavdelningarna biträda ledamöterna vid patentärendenas behandling.

Emellertid erhöles dessa fyra förste byråingenjörer redan kort tid efter verkets från och med år 1915 genomförda omorganisation sådant uppdrag, som ovan nämnts, nämligen att med enahanda befogenhet och skyldighet som byrådirektör handlägga patentärenden; och hava de alltjämt innehaft och innehava fortfarande sådant uppdrag, för vilket de icke äga åtnjuta särskild ersättning.

Då efter vad för lönenämnden uppgivits, det är att förvänta, att nämnda fyra förste byråingenjörer även för framtiden behöva anlitas såsom adjungerade ledamöter vid patentärendens handläggning, synes det lönenämnden skäligen, att tjänsterna i fråga uppflyttas i 16:e lönegraden.

I Kungl. Maj:ts nyss omförmälda proposition uttalade emellertid dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet att vid det förhållande, att beträffande patent- och registreringsverket statens besparingskommitté komme att inom loppet av de närmaste månaderna framlägga förslag angående omorganisation, det givetvis icke torde kunna ifrågakomma att, innan ställning tagits till berörda förslag, då upptaga frågan om uppflyttning i lönegrad av de å detta verks stat uppförda befattningarna, utan torde därmed böra anstå, tills omorganisationsfrågorna underkastats vederbörlig prövning. Och fattade 1925 års riksdag beträffande patent- och registreringsverket beslut i anslutning till detta uttalande.

Den 26 februari 1925 avgav statens besparingskommitté ett betänkande med utredning och förslag angående »en plan för ändrad organisation av patent- och registreringsverket».

I underdånig skrivelse den 7 september 1925 angående förslag till stat för patent- och registreringsverket för tiden från och med 1 juli 1926 yttrar patent- och registreringsverket härutinnan följande:

»Statens besparingskommitté har i sitt betänkande med utredning och förslag angående patent- och registreringsverket framlagt en plan för ändrad organisation av patent- och registreringsverket.

I patent- och registreringsverkets den 27 sistlidne juli däröver avgivna utlåtande har ämbetsverket på anförda skäl funnit giltig anledning saknas att frångå den vid ämbetsverkets omorganisation genomförda gradering av de särskilda tjänsterna; allenast med den ändring, att förste byråingenjörerna i likhet med åtskilliga andra förutvarande andragradstjänstemän i statsförvaltningen måtte uppflyttas i lönegrad B: 16, nuvarande B: 26.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd hade i utlåtande den 9 november 1923 föreslagit, att tjänsterna i fråga skulle uppflyttas i 16 lönegraden. Ut i innevarande års statsverksproposition, tionde huvudtiteln, har vederbörande departementschef därom yttrat, att med hänsyn till den av statens besparingskommitté ifrågasatta omorganisationen av ämbetsverket ansetts lämpligt att låta med prövning av spörsmålet om nyssnämnda befattningars uppflyttning anstå, till dess själva organisationsfrågan kunde bliva föremål för avgörande; och uttalade departementschefen i annat sammanhang, att med den slutliga prövningen av de från besparingskommitténs sida i utsikt ställda förslagen måtte anstå till nästkommande år.

Då det torde vara anledning antaga, att spörsmålet om ifrågavarande tjänsters placering i lönegrad kommer att föreläggas nästkommande riksdag, tillåter sig patent- och registreringsverket erinra om vad i denna fråga tidigare förekommit.

I underdånig skrivelse den 10 december 1920 hade ämbetsverket gjort framställning rörande löneplacering för de befattningar, varom nu vore fråga.

I skrivelse den 4 september 1923 till allmänna civilförvaltningens lönenämnd lämnade ämbetsverket meddelande om vad som enligt 34 § av ämbetsverkets instruktion den 31 december 1921 (nr 872) erfordrades för behörighet till förste byråingenjörstjänst. Vidare upplyste ämbetsverket, att beträffande de ifrågavarande befattningarnas särskilda åliggande instruktionen icke innehölle annan bestämmelse, än att enligt 26 § generaldirektören ägde att åt förste byråingenjör efter omständigheterna uppdraga att med enahanda befogenhet och skyldighet, som tillkomme byrådirektör, handlägga patentärenden. De förste byråingenjörer, som deltog i patentärendenas handläggning, erhöilo kort tid efter verkets omorganisation från och med år 1915 sådant uppdrag, som ovan nämnts, eller att med enahanda befogenhet och skyldighet som byrådirektör handlägga patentärenden, och uttalade ämbetsverket, att, för så vitt kunde bedömas, ämbetsverket för oöverskådlig framtid torde behöva anlita dem i nu nämnda avseende.

För avgörande av frågan om förutvarande andragradstjänsters uppflyttande till högre lönegrad, har lönenämnden ansett särskilt avseende böra fästas vid det förhållandet, huruvida med en befattning vore förenad föredragnings-

skyldighet med ledamots ansvar i vederbörande verkstyrelse. Förekomme en dylik skyldighet i större omfattning och beträffande ärenden av mera krävande art, syntes i allmänhet tjänsten vara av beskaffenhet att böra hänföras till den högre lönegraden. Förste byråingenjörsbefattningarna hos patent- och registreringsverket finner ämbetsverket uppenbart vara att hänföra till denna kategori av tjänster.

Efter medgivande av innevarande års riksdag hava åtskilliga befattningar, som varit uppförda i 15 lönegraden, vilka förut tillhört andra normalgraden, såsom framgår av den avlöningsreglementet bifogade tjänsteförteckningen, uppflyttats i högre lönegrad från och med den 1 juli innevarande år.

Patent- och registreringsverket tillåter sig i detta sammanhang erinra om, att chefen för finansdepartementet vid anmälan inför Eders Kungl. Maj:ts den 31 december 1924 av lönenämndens förslag angående uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden, förklarat sig, på grund av vissa organisationsfrågor, icke kunna för det dåvarande framlägga förslag om uppflyttning i högre lönegrad, vad anginge riksförsäkringsanstaltens och pensionsstyrelsens befattningshavare av nu ifrågavarande kategori. Departementschefen yttrade därvid, att det givetvis kunde synas obilligt, att vissa tjänstemän, med hänsyn till ifrågavarande omorganisation av de verk, de tillhörde, skulle komma i en sämre ställning än motsvarande befattningar i andra verk, men då, såsom i detta fall, frågan om omorganisation med all sannolikhet inom närmaste tiden torde komma att lösas, hade departementschefen ansett försiktigheten bjuda, att någon ändring i tjänstemännens löneplacering för det dåvarande icke genomfördes. Då omorganisationsfrågan och i samband därmed spörsmålet om de ifrågavarande tjänstemännens placering i lönegrad företages till prövning, syntes det emellertid böra tagas under övervägande, huruvida icke de befattningshavare, som därvid ansåges böra hänföras till högre lönegrad, rättvisligen kunde komma i åtnjutande av den högre lönen från samma tidpunkt som övriga befattningshavare, för vilka innevarande år löneförbättring föresloges.

I samma riktning har statskontoret uttalat sig i sitt utlåtande över lönenämndens förslag. Statskontoret yttrade nämligen, att, därest en befattning efter slutförd utredning befundes böra hänföras till högre lönegrad och de tidigare med befattningen förenade göromålen jämväl motiverade sådan placering, innehavaren måtte tillerkännas rätt att åtnjuta den högre avlöningen från samma tidpunkt som övriga tjänstemän, vilka i anledning av nämndens förslag komme att erhålla uppflyttning.

Patent- och registreringsverket får för sin del livligt tillstyrka, att ämbetsverkets förste byråingenjörer måtte komma i åtnjutande av den föreslagna uppflyttningen i lönegrad från samma tidpunkt som de befattningshavare, vilka enligt Kungl. Maj:ts kungörelse angående ändrad lydelse i vissa delar av avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk tillhörande den civila förvaltningen den 6 juni 1925 (nr 270) erhållit uppflyttning.

Kostnadsundersökningen för förste byråingenjörernas uppflyttning i den

föreslagna lönegraden skulle uppgå till 3,840 kronor för år räknat; och torde vid bifall till den ifrågavarande uppflyttningen mot kostnaden härför svarande höjning av anslaget till avlöningar åt ordinarie tjänstemän böra ske med i avrundat tal 3,800 kronor. Anslaget skulle sålunda upptagas med ett från 511,700 kronor till 515,500 kronor förhöjt belopp.» Bemärkas må att patent- och registreringsverkets ifrågavarande underdåniga framställning var av de i ärendet deltagande enhälligt beslutad.

I årets statsverksproposition, tionde huvudtiteln, sid. 118, uttalar emellertid vederbörande departementschef, att det synes böra tillsvidare anstå med prövning av patent- och registreringsverkets av allmänna civilförvaltningens lönenämnd biträdda förslag om uppflyttning av de fyra förste byråingenjörerna till nuvarande 26:e lönegraden under hänvisning till, att det syntes honom lämpligast, att i fråga om en så genomgripande förändring av den nuvarade organisationen inom ämbetsverkets patentavdelningar, som föreslagits såväl av besparingskommittén som en dess reservant, »avvakta den utformning av patentlagstiftningen, som kan framgå av den pågående revisionen, och varigenom ifrågavarande tjänstemäns arbetsuppgifter torde bli vederbörligen fastställda».

Det syntes ovisst, vad statsrådet här avser med pågående revision. Såvitt bekant är har patentlagstiftningskommitténs arbete förklarats vilande från och med 1923 års ingång genom Kungl. Maj:ts beslut den 24 november 1922 och läser icke därefter hava åter fått upptagas.

Vid sådant förhållande synes vad departementschefen anfört icke böra få utgöra hinder för uppflyttning till lönegrad B:26 av ifrågavarande fyra förste byråingenjörer, då alla i ärendet hörda myndigheter bestyrkt riktigheten och rättvisan av en dylik uppflyttning.

Utan att föregripa resultatet av den av departementschefen såsom pågående angivna revisionen av patentlagstiftningen synes patentverkets ovan berörda framställning beträffande de fyra förste byråingenjörerna kunna bifallas, när sådan ändring icke kan inträda i de fyra förste byråingenjörernas arbetsuppgifter, att den skulle rubba de grunder, varpå allmänna civilförvaltningens lönenämnds ovannämnda förslag om deras uppflyttning i högre lönegrad, numera B:26, stöder sig.

Statsutskottet uttalade i sitt utlåtande nr 10 vid 1926 års riksdag, att vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit i fråga om stat och anslag till patent- och registreringsverket icke hade givit utskottet anledning till erinran. Härav följde, att utskottet icke kunde tillstyrka det motionsvis väckta yrkandet om uppflyttning i lönegrad av förste byråingenjörstjänsterna hos ämbetsverket. Vad detta yrkande beträffade, ville utskottet framhålla, att enligt utskottets förmenande prövningen av förslaget om uppflyttning i lönegrad av berörda tjänster torde böra anstå, till dess frågan om ämbetsverkets omorganisation blivit slutligen avgjord.

Vid behandlingen i andra kammaren av patent- och registreringsverkets stat framställde jag en vördsam förfrågan till herr handelsministern, vid vilken tidpunkt man kunde ha att motse förslag till den reorganisation, varom

statsutskottet sålunda uttalat sig. Chefen för handelsdepartementet lämnade då omedelbart det svaret, att meningen vore att fortast möjligt få färdig en överarbetning av det förslag till ny patentlagstiftning, som utarbetats av den s. k. patentlagstiftningskommittén. Hur snart denna kunde vara färdig var omöjligt för honom att säga, men det kunde väl finnas någon utsikt till, att saken skulle kunna läggas fram vid 1928 års riksdag.

Att efter detta statsrådets uttalande någon framställning beträffande patentverkets förste byråingenjörstjänster icke gjorts under 1927 varken av patentverket eller enskilda är helt naturligt.

I årets statsverksproposition meddelas också, att patentverket anmält, att det icke hade att föreslå någon ändring i den för ämbetsverket nu gällande staten. Icke heller chefen för handelsdepartementet har för närvarande ifrågasatt någon ändring i de å patent- och registreringsverkets stat nu uppförda anslagen under erinran om, att den slutliga prövningen av ett utav statens besparingskommitté på sin tid avgivet förslag till viss organisationsändring inom ämbetsverket, samt andra därmed sammanhängande spörsmål, måste bliva beroende av den utformning av patentlagstiftningen, som kan framgå av den pågående utredningen å detta område.

Den »utformning av patentlagstiftningen», som anförts och alltjämt anföres, numera såsom ensamt hinder för ifrågavarande uppflyttning till lönegrad B:26, synes emellertid låta vänta på sig. Såvitt bekant är pågår för närvarande intet utredningsarbete beträffande patentlagstiftningen. Det kommer sålunda säkerligen att dröja ytterligare en lång följd av år, innan en ny patentlagstiftning kan föreligga godkänd av statsmakterna. Enbart av bilighets- och rättvisehänsyn borde därför ifrågavarande fyra befattningshavare omedelbart uppflyttas till den lönegrad, som förordats av samtliga de ansvariga myndigheter, vilka behandlat denna lönefråga.

Men härtill kunna fogas ytterligare synpunkter.

Den enda nya form av patentlagstiftning, som skulle kunna göra förste byråingenjörstjänsterna såväl som åtskilliga andra ordinarie tjänster hos patentverket eventuellt obehöfliga, vore den, som avskaffade s. k. nyhetsgranskning. Huru orimligt det är att något dylikt skall komma att ske, framgår med all tydlighet därav, att vid *alla* hittills framställda och prövade omorganisationsförslag beträffande patentverket det bestämt framhållits av *alla* hörda sakkunniga, att ett avskaffande av nyhetsgranskningen icke får ifrågakomma. Vid sådant förhållande torde det icke längre med fog kunna hävdas, att uppflyttningen av patentverkets förste byråingenjörstjänster med nödvändighet måste sammankopplas med ikraftträdandet av en ny patentlagstiftning.

Att denna av alla instanser såsom rättvis och billig erkända löneuppflyttning uteblivit, har emellertid hitintills berört endast de fyra tjänstemän, som inneha förste byråingenjörstjänsterna. Numera har orimligheten och ohållbarheten av detta löneärendes hittillsvarande behandling än mera framträtt. Nyligen har en av dessa befattningshavare avlidit och hans efterlevande få

nu, därest ej genom riksdagens ingripande rättelse vinnes, för framtiden lägre pensionsersättning än vad dem rättvisligen tillkommer.

Men även till andra tjänstemän hos patentverket har verkningarna av statsmakternas motstånd mot denna rättvisa löneuppflyttning sträckt sig och kommit till uttryck på ett sätt, som nödvändiggör omedelbar rättelse. Sedan numera genom Kungl. Maj:ts beslut ersättningen vid förordnanden såsom extra föredraganden för tjänstemän av byråingenjörs och lägre grader höjts, medan däremot för förste byråingenjör med sådan föredragningsskyldighet någon särskild ersättning härför med hänsyn till en bestämmelse i ämbetsverkets instruktion icke ansetts kunna medgivas, har den ohållbara situation inträtt, att, då nyligen en byråingenjör förordnades att upprätthålla en förste byråingenjörsbefattning, byråingenjören i fråga måste finna sig i att hans löneinkomst i den *högre* graden blev avsevärt mindre än i den *lägre*. De egendomliga konsekvenser, som förste byråingenjörernas i patentverket ställning i lönehänseende föra med sig, borde det vara statsmakterna angeläget att utan ytterligare dröjsmål undanröja.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta dels att förste byråingenjörsbefattningarna i patent- och registreringsverket, enligt nu gällande tjänsteförteckning utgörande fyra, måtte hänföras till lönegrad B: 26, dels för ifrågavarande ändamål höja den i patent- och registreringsverkets stat ingående anslagsposten »avlöningar till ordinarie tjänstemän» i ämbetsverket med 3,840 kronor för år räknat.

Stockholm den 21 januari 1928.

Arne Forssell.